

← Text: Svatava Pátková

Foto: Svatava a → Vít Pátkovi

Na jihovýchod od Lužan se dá bloumat krajinou, která nic neztratila z kouzla českého venkova. Potkáte tu chaloupky jako malované, roubenky, kterým čas na kráse neubral. Když jde příhodný vítr, můžete pozorovat pasoucí se srnčí a vyjdete-li na Lužanskou horu, jejíž vrchol místní pojmenovali Taneček, setkáte se osobně s čertem a Káčou. Když tu prý přiložíte ucho k zemi, uslyšíte šoupání tanečních střevíčů. Právě na Tanečku totiž stávala hospoda, která se kdysi během tancovačky celá propadla do pekla – i s čertem a prostořekou, vdavekchtivou Káčou, jak o tom vypráví slavná Dvořákova opera. Inspiraci k ní našel Mistr v Lužanech, kam zajížděl k příteli Hlávkovi.

Zámek pro maminku

V roce 1866 koupil v Lužanech architekt Josef Hlávka (1831–1908), rodák z nedalekých Přeštic, zámek. Údajně pro svou maminku za to, že jej podporovala v jeho posedlosti stát se stavitelem. Sen se mu splnil, v oboru zazářil už coby mladík – v devětadvaceti obdržel zakázku na projekt rezidenčního areálu řecko-pravoslavné církve v Černovicích na Bukovině (dnes západní Ukrajina, tehdy součást Rakousko-Uherska, mimochodem – tento Hlávkův areál byl v roce 2011 zapsán na listinu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO). Rok na to zahájil stavbu proslulé Dvorní opery ve Vídni, začal pracovat na projektu pražské Zemské porodnice a další zakázky se jen jen hrnuly. Jenže stres a dlouhé pracovní cesty po Evropě se podepsaly na Hlávkově zdraví. Na podzim 1869 zkolaboval, ochrнул na obě nohy, skončil na invalidním vozíku a stáhl se do ústraní – do Lužan. Když se kolem roku 1880 začal znovu stavět na nohy, zbývaly jeho první ženě Marii pouhé dva roky života. Marie byla jeho studentskou láskou, jako manželé prožili krásných dvacet let, než podlehla tuberkulóze. Smutný vdovec pak opustil lužanskou samotu, vrátil se do Prahy k práci a štěstí mu za čas zase ukázalo svou tvář.

↓ Zámek architekta Hlávky v Lužanech

Za čertem a Káčou po stezce „Živé paměti krajiny Lužan“

↪ *Krajina pod Lužanskou horou*

Umělce a architekta daly dohromady ženy

Druhou Hlávkovou manželkou se stala v roce 1886 klavíristka a pěvkyně Zdeňka Havelková. Asi právě díky ní se architekt spřátelil s hudebním skladatelem Antonínem Dvořákem. S Dvořákovou ženou Annou se Zdeňka znala zřejmě již za svoboda, kdy obě navštěvovaly hodiny zpěvu u Františka Pivody. Později společně pěl pod Dvořákovou taktovkou a Mistr se Zdeňkou prý také rád hrával čtyřručně na klavír.

Zdeňka nebyla v Lužanech vůbec tak šťastná, jako před ní kdysi Marie. Chybělo jí

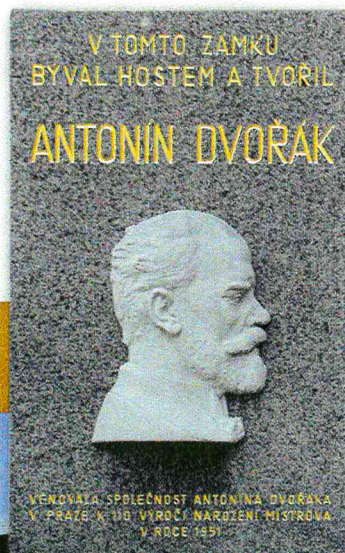
pražské kulturní prostředí. Navíc si po nějakou dobu pobytu na záměčku „užívala“ pod dohledem dvou „tchýní“ – manželovy maminky a maminky jeho první ženy. Víta-nou tak byla každá návštěva. Radost přinášel příjezd Mistra Dvořáka, většinou v doprovodu manželky. Panstvo pak vyrazilo kočárem na výlety. Cílem bývala Lužanská hora a samozřejmě na jejím vrcholu Taneček, opředěný již zmíněnou pověstí o čertovi a Káče. Dvořák příběh slýchal vyprávět v Lužanech po chalupách a na doporučení Zdeňky a přítele Zeyera, dalšího z Hlávkových hostů, se rozhodl, že jej zhudební. Text napsal Adolf Wenig, který se inspiroval jednak pohádkou Boženy

Němcové, jednak vyprávěním samotného skladatele. Část opery zkomponoval skladatel prý přímo v lužanském parku, v besídce nad úhlavským jezem. Úspěšnou premiéru si dílo odbylo roku 1899.

Svatý Vojtěch nad mohylou

Stezka obejde celý kopec a její naučná tabule za-

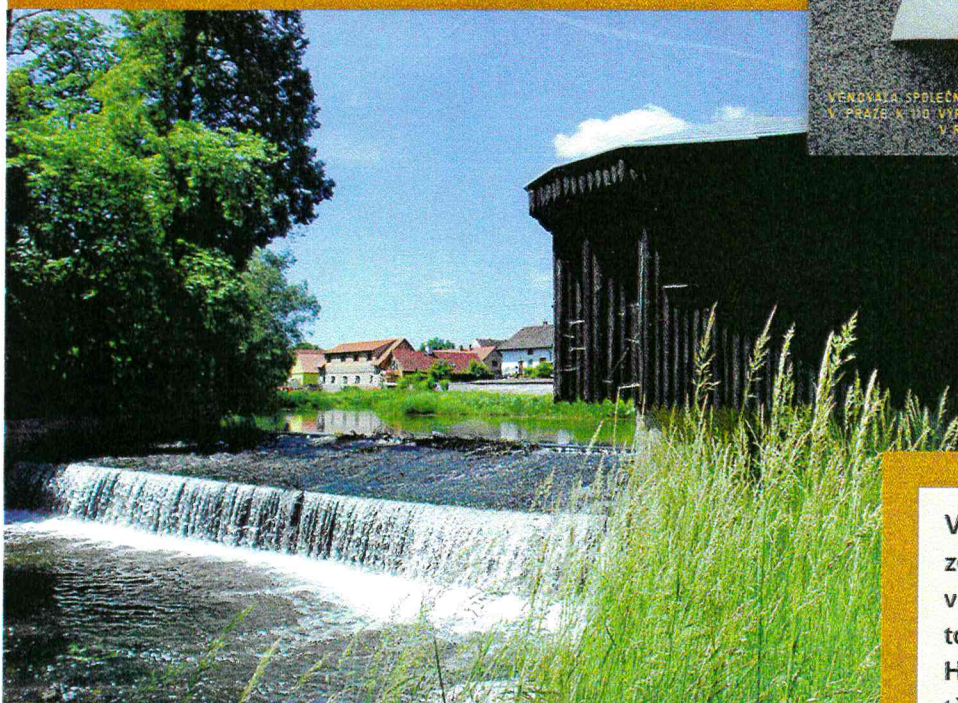

západním okraji vsi Zelené, takové skromnější období slavné Stonehenge, se v roce 2008 zase zasloužily silné deště.

Srdce pro krajinu

Na další výtvar z dílny Světlík – Litterrová natrefíte kousek od sv. Vojtěcha. Jmenuje se Srdce pro krajinu a snad každého zahřeje u srdce, pokud se od něj rozhledne po okolí. Plastika je sestavena ze dvou druhů dřeva: srdíčko z lužanského dubu drží akátová konstrukce. V sousedství nabízí posezení originální lavička.

Připomínka pobytů Antonína Dvořáka na zdi lužanského zámku →

↑ Altán v parku lužanského zámku, nad úhlavským jezem, kde prý A. Dvořák rád vsedával a komponoval.

Většina pohanských staveb z krajiny dávno zmizela, a to zásluhou křesťanství, které je už v době svého nástupu rázně ničilo. Považovalo totiž pohanské uctívání kamenů za těžký hřích. Horlivým šířitelem křesťanství byl právě sv. Vojtěch, který na svých cestách cíleně navštěvoval pohanská střediska a snažil se lid odklonit od „jeho“ božstev a obrátit na křesťanskou víru. Na místech, jež původně sloužila pohanským náboženským rituálům, často na základech zničených pohanských svatyní, vyrůstaly první křesťanské kaple, kostely a kláštery. Socha svatého Vojtěcha tím pádem stojí na pravém místě.

Místo kočárem, pěšky

Lužanské hoře (na mapách většinou chybně uváděna Hora) se značené cesty vyhýbají, k vrcholu nově ukazují směr dřevěné tabulky stezky „Živé paměti krajiny Lužan“. A světe div se, čerta s Káčou si tu skutečně můžete prohlédnout. Jsou dřevění, vytvořili je amatérští řezbáři Dušan Světlík a Vendula Litterrová z dubů, jenž musely být skáceny u lužanské zámecké zdi. Údajně jsou tyto sochy pátými nejvyššími dřevěnými v republice. V jejich sousedství nabízí přístřeší altánek.

staví návštěvníky až mezi poli – na pravěkém pohřebišti, kde se na poslední neodkryté mohyle z doby bronzové tyčí socha svatého Vojtěcha. Původně byla dřevěná a nechal ji postavit nešťastný tatík ze vsi Zelené, jemuž v napoleonských válkách padl syn.

O průzkum mohylového pohřebiště se zasloužil opět jeden z lužanských hostů architekta Hlávky, proslulý archeolog profesor J. L. Pič. O odhalení další donedávna skryté pravěké památky – megalitického kruhu při

Zelené – víska pohádkových roubenek

Jedna z nejhezčích stojí hned vedle kapličky, u vjezdu do selského dvora, jemuž se podle rodu, který na něm od 17. století žil, říká u Boudů, později také u Voráčků. Roubenka prošla oživující kúrou, a tak na ni oko hledí s potěšením. Stavba, seskládaná z hraněných trámů, prozrazuje, jak

mistři stavitelé před více než dvěma sty lety pracovali: do spár mezi trámy kladli mechovou nebo slaměnou výplň, na ni přišla jílovitá hlína s příměsí zvířecích chlupů, lněného a konopného pazdeří, případně vláken z kopřivových stonků. Hliněný výmaz spár pak byl na povrchu urovnán, vyhlazen a opatřen vápenným nátěrem (bílým nebo blankytně modrým). Nátěr se musel pravidelně obnovovat, a tak časem vznikla několik milimetrů silná vrstva, která se odlupovala. Uvnitř špýchárku se dochovaly nápisy, jež prozradí, co se v něm skladovalo – např. čočka, pšenice – a k tomu kolik bylo jakých pytlů.

Pokud budete chtít nakouknout dovnitř, můžete si návštěvu s dostatečným předstihem dohodnout na e-mailu: zahrady.dlouha@seznam.cz.

Zpátky do Lužan

V mnoha směrech vzdělaný, společenský Josef Hlávka je považován za největšího českého mecenáše, i když stejně jako Dvořák psal lépe německy, než česky. Inu, žili přece

↑ Čert a Káča na vrcholu Tanečku

za časů mocnářství. V Hlávkově lužanském zámku přesto uzrál plán na založení České akademie pro vědu, slovesnost a umění, architekt se pak stal jejím prvním prezidentem a štědře ji finančně podporoval. Až do své smrti v ní sloužil i přítel Dvořák, který doporučoval, koho z hudebníků by měla Akademie podpořit...

↓ Interiér špýchárku od usedlosti u Boudů

Čtyři roky před smrtí ustanovil bezdětný Hlávka univerzálním dědicem svého majetku Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových. Tato nadace přečkala všechny režimy, působí dodnes a zůstala věrná odkazu svého zakladatele. Čas od času Nadace otvírá dveře lužanského zámku, aby se mohli zvědaví návštěvníci projít jeho komnatami. Letos máte tuhle šanci o posledním srpnovém víkendu, dále pak 5. až 6. a 12. až 13. září. Po směrovkách zajímavého okruhu, za který je nutno poděkovat lužanskému obecnímu úřadu, se můžete samozřejmě toulat bez omezení.